

LLETRES

Els comedians

Salvador Fité

La recent presentació pública del llibre “Teatre Principal” que ha escrit Josep Ache, amb l’admirable i sempre sorprenent erudició que li coneixem i el seu característic apassionament, m’ha donat l’oportunitat de fer un petit repàs de la història humana que, de segles, ha configurat l’entorn del teatre sabadellenc en general i del Principal en particular.

Em va semblar molt significatiu i encoratjador que en una ciutat com la nostra abans orgullosament fabril:

“... aquí teniu un ciutat en marxa,
les xemeneies fumejant al vent!”

i avui gairebé només febril -anguniosa i angoixada- un ben significatiu grup de persones omplís el renovat saló del Principal, convocades per parlar d’un llibre de teatre i d’un teatre.

En allò que Mossèn Geis anomenava “l’altra fesomia de les ciutats”, -no la que li donen els seus edificis, els seus monuments, els seus jardins, el seu paisatge urbà, sinó la que configuren els seus habitants, els seus hàbits i costums-, el teatre té un perfil ben remarcable a Sabadell.

És evident que el teatre ha contribuït en la configuració anímica de la nostra col·lectivitat i en el nostre enriquiment cultural.

I el llibre en dóna mostra feaent i aporta uns valuosos testimonis. Amb dates, noms i cognoms.

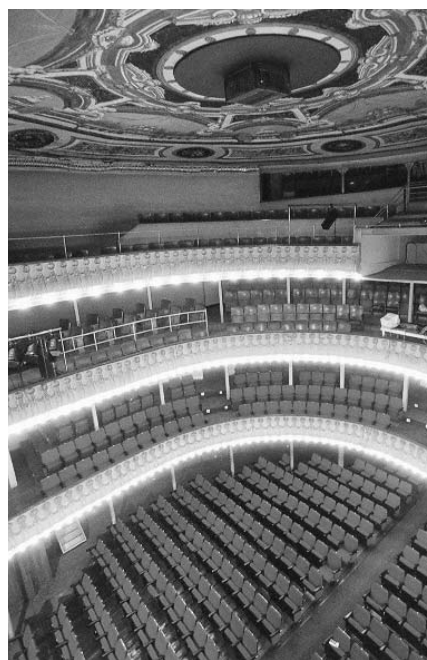
La vocació teatral sabadellenca ens ve de lluny. La primera cita escrita la trobem l’onze de setembre de 1623, quan un grup de joves de la Confraria de la Mare de Déu de Gràcia representa en un local del Pedregar l’obra de Francesc Fontanella “Amor, Fermesa i Porfídia.”

Era amb motiu de les festes que s’organitzaren per l’enderroc del portal Nou de l’Estudi, on ara comença el carrer Sant Quirze, i el trasllat de la imatge de la Verge que allí hi havia, per col·locar-la una mica més amunt, a mig carrer de Gràcia.

No en sabem gaire cosa més: Un grup de sabadellencs, sabadellencs ara anònims, que el 1623 aprofitaren un esdeveniment ciutadà i s’organitzaren per fer teatre. Per fer comèdia, com es deia.

La gent “normal” les persones equilibrades, de seny, no han vist mai amb massa bons ulls als comedians.

Es pot “fer comèdia”, fingir a l’oficina fent bona cara al “jefe” o donant-lo pel seguit, atenant un client insuportable, a casa, somrient en la festa aburridíssima d’uns amics; els polítics poden fer-ne al Parlament o al Congrés de Diputats, abans o després de sortir al passadís donant-se copets a l’espatlla... això es comprèn, és normal; però que una persona aparentment normal es dediqui a fer-ho en un escenari...

Teatre Principal

I això no és d’ara, és històric: A l’Índia (200 a.d.C) els seguidors de Buda no poden anar al teatre.

A la Roma pagana els actors són sempre esclaus “infamea”

Amb el cristianisme comencen les representacions a les esglésies, però aviat en són foragitats. Primer als pòrtics, després més lluny.

El Concili de Nicea (S.IV) condemnava actors i públic (i gladiadors, empresaris, flautistes, dansarines...)

Ho ha comentat amb sarcasme Fernando Fernán Gómez: “Ja hem progressat una mica. Ara ja se n’escapen els acomodadors i la dona dels lavabos...”

Però val la pena recordar que fins el segle XIX els comedians no es podien enterrar en terra sagrada.

La gent de teatre, i no parlo pas exclusivament de Sabadell, ha tingut sempre una consideració de “especial” per part de la societat.

El primer elogi que jo conec dels actors, dels comedians, el fa Shakespeare, que era un actor, per boca de Hamlet, que era, sembla, un boig:

“Encarregueu-vos d’acomodar els comedians.

Féu que els tractin bé, perquè ells són la síntesi i el resum de les cròniques del món...

Senyor, els tractaré tal com es mereixen.

Pels claus de Crist! Tracteu-los millor. Si els tracteu com es mereixen, ¿qui s’escaparà de ser fuetejat? Tracteu-los conforme al vostre honor i dignitat.”

(Acte II escena II)

El mateix Shakespeare (avui diríem que potser per “deformació professional”) a “El somni d’una nit d’estiu” ens presenta també un grup de comedians que amb motiu del casament del Duc prepara una representació teatral.

Són gent del poble: Un grup d’artesans que troben en el teatre el seu mitjà de comunicació amb els seus conciutadans i més enllà d’un treball artístic, una possibilitat de desenvolupar sentiments.

Gent que, (amb paraules de Josep M. Espinàs) “acabat l’horari quotidià de feina, dedica hores i hores a practicar il·lusionadament a través del teatre un exercici de formació personal i col·lectiva”.

Diria que a Sabadell el teatre s’ha bastit, ha viscut, ha existit, des d’aquells comedians del 1623, gràcies a l’esforç i a la il·lusió d’aquesta mena de sabadellencs.

I poso l’exemple d’alguns que m’han estat ben propers:

Com el meu oncle Jaume Giralt, galant jove de la mítica Companyia Carbonell (L’Arnal de “El ferrer de tall” el 1928, per exemple) teixidor durant onze hores diàries a ca Els Coromines, que s’aprenia el paper a ritme de la llançadora (quaranta passades per minut!)

LLETRES

O la Ramona Telesforo, la que fou popular actriu de la Joventut de la Faràndula, escudadora de peces a cal Manel Gorina, repassant el seu paper a l’obra del diumenge tancant-se a la comuna, de tant en tant, “quan no ho veia la *cuidanta*”.

El gran teatro del mundo, a la façana de Sant Fèlix –24 maig 1952.

O Josep M. Gil, l’enguixador, una de les gran figures del teatre sabadellenc més recent, aprofitant les factures velles del negoci, per dibuixar-hi els moviments que després marcaria als actors a l’assaig.

O Enric Gallemí, barber, el director que va marcar una època del teatre d’aficionats i que convocava assaigs particulars privats al seu *quartet laborator*i de la perfumeria Soley quan algun dels seus actors de la Puríssima flaquejava.

Penso que ho expressen molt bé unes paraules de Lluís Casals, l’advocat sabadellenc lletraferit i poeta (ell deia “pecat de joventut”) que com a president del grup teatral Palestra va pronunciar en la clausura d’uns Festivals d’Estiu que en els anys cinquanta es celebraven al recinte del Santuari de la Salut:

“Aquests artistes que ara us presento, són comedians.

Aquesta paraula sola ja sembla un insult.

Fan comèdia: diuen paraules que no són les seves; expressen sentiments que no els pertanyen.

I això no pas d’amagat, sinó davant del públic.

Aquests artistes sacrifiquen els lleures, les festes i el repòs per exposar al públic les il·lusions dels homes, les passions que mouen el món; per fer la crítica dels defectes, exagerant-los, i l’elogi de la virtut, fent-la accessible.

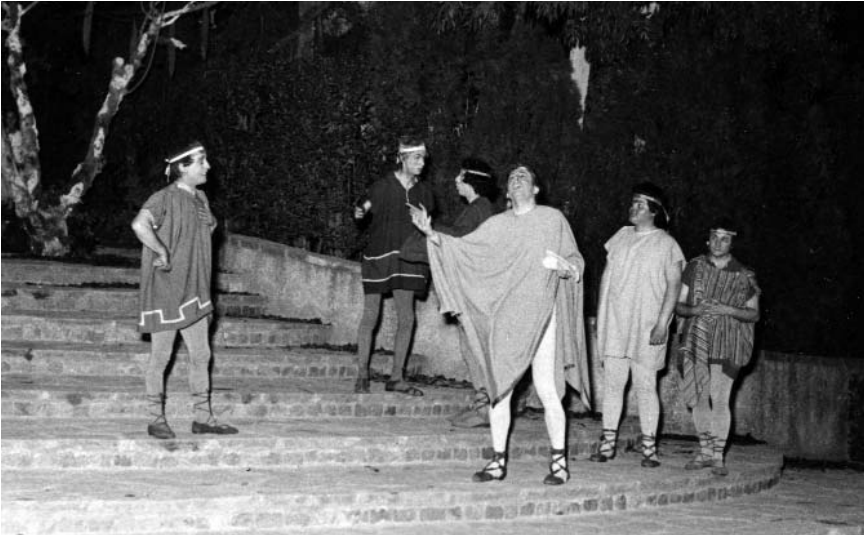
I com que fóra difícil recollir auditori si manifestessin llur pròpia vida, exposen la dels altres o la dels mites que s’han inventat ja fa segles, perquè el públic vegi, com en una mena de mirall, la comèdia i la tragèdia de la vida.

Bressar les il·lusions dels homes, parlar-los d’herois i de grans amors, fent-los sentir-se una mica millors del que són, qui sap si aconseguir un dia que sien una mica millors del que serien.

Aquesta és llur única ambició i potser, potser, llur secreta esperança”.

La mateixa ambició i la mateixa esperança, penso jo, que devia moure a aquells, ara desconeguts, predecessors teatrals del 1623 i a tants i tants compatricis que en aquests darrers segles s'han esforçat a enriquir-nos i a desvetllar-nos amb les seves representacions teatrals.

A la caserna de la Plaça Sant Roc o a les cases del carrer de les Comèdies; a l'Acadèmia Catòlica o al Centre d'Estudis Psicològics (més conegut com "Els espiritistes" de la plaça del Vallès); al *Círculo Republicà* Federal o al Centre Parroquial de la Puríssima Concepció; al Cassinet o al Ciervo; a l'Esbarjo o a l' Alcázar i a la Faràndula; als Campos, L'Euterpe o al Principal.

Els comedians d'*El somni d'una nit d'estiu* a la Salut, 24 juny 1956.

Amb la història del Principal i amb l'estudi minuciós de la seva època i de les seves circumstàncies, Josep Ache ens recull, ens apropa, uns quants d'aquests sabadellencs entranyables:

D'entre ells, Fèlix Ribot, actor aficionat, que en un moment d'entusiasme deixa l'adrogueria paterna del carrer de la Salut i esdevé un gran actor professional a l'Odeón, de Barcelona, però torna a Sabadell quan convé i no deixa mai el servei, tan valuós i fonamental, al teatre sabadellenc.

Ja sigui com actor i director de la companyia titular de les primeres temporades del Principal, ja sigui encapçalant la "Sociedad de aficionados del Teatro de Sabadell"

Tot i això -i vet aquí la paradoxa de la desconsideració del comediant- quan va morir el 1885, amb només 55 anys i tanta feina feta, ni a l'esquela de la portada ni a les notícies que publicà la Revista de Sabadell de la qual n'era director el seu nebot Manuel Ribot i Serra, no es fa cap menció a la seva activitat teatral!

Sabadell té un carrer que porta el nom de Manuel Ribot, escriptor, periodista, dramaturg..., però cap que recordi i honori a Fèlix Ribot, actor.

En el nomenclàtor sabadellenc hi trobem grans autors: Plaute, Cervantes, Calderón, Moratín, Àngel Guimerà, Ignasi Iglesias, Folch i Torres... i pocs actors: Antonio Vico (!) i Josep Bruguera

Hi ha un Borràs (però no és l'Enric. És Domingo Borràs, industrial).

Tampoc hi és Josep Pubill, un altre benemèrit -jo diria heroic- actor sabadellenc, ("el millor d'aquell moment", remarca Josep Ache).

Pubill fa el que fou l'últim intent de mantenir el Principal com a teatre, el 1918,

després de la peripècia de l'"Eden Salon". El va ressuscitar -ho va intentar almenys- "per amor".

Per amor; ho va dir el mateix Pubill en el discurs de la re-inauguració després d'honorar -ell sí- la memòria de Fèlix Ribot "el qual -va dir Pubill- consagrà al Principal i al seu esplendor els millors anys de sa vida".

Però les il·lusions de Pubill varen fracassar només en un any.

Hi va deixar bous i esquelles i amb la seva companyia va passar al "Cassinet" de la Creu Alta, "amb l'ajuda d'un grup d'aficionats voluntariosos", fa notar Ache.

L'alternativa del Principal va ser el cinema: Prou que ho sabem, oi?

Però feliçment varen continuar els aficionats, els "comedians" (Oi, Amics de la Creu Alta, d'El Ciervo, del Teatre del Sol, de la Joventut de la Faràndula, i encara l'Scena i tants altres?) ara simbòlicament retornats al Principal. Que sigui per molts anys. ●

Tel.: 93 721 39 91